

**BESCHIKKING VAN
GEDEPUTEERDE STATEN VAN NOORD-BRABANT**

ons kenmerk
Z/187788-351236

Op de op 9 december 2022 ontvangen aanvraag van Technische Universiteit Eindhoven om een ontheffing krachtens artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming voor de sloop van het Connector-gebouw, de kap van bomen en de realisatie van een waterpartij en mogelijk een fietsenstalling aan Het Eeuwsel 6, 5612 AZ te Eindhoven.

plaats / datum
's-Hertogenbosch,
16 november 2023

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,
namens deze,

De heer H. Janssen
Clustermanager

BESLUIT

Onderwerp

Op 9 december 2022 hebben wij van Technische Universiteit Eindhoven een aanvraag ontvangen voor een ontheffing van de Wet natuurbescherming voor het overtreden van verboden ten aanzien van beschermde soorten, dit als gevolg van de sloop van het Connector-gebouw, de kap van enkele bomen en de realisatie van een waterpartij en mogelijk een fietsenstalling aan Het Eeuwsel 6, 5612 AZ te Eindhoven.

Daarnaast verzoekt u ons tot het wijzigen van de door ons afgegeven ontheffing d.d. 3 augustus 2020 met het kenmerk Z/106074-211479 ingevolge artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming voor de sloop van de gebouwen behorende bij Paviljoen en Paviljoen NP van de TU Eindhoven. U verzoekt ons om akkoord te gaan met het wijzigen van de locatie van de twee permanente voorzieningen aan Het Eeuwsel 6 te Eindhoven.

Besluit

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant besluiten, gelet op de overwegingen die zijn opgenomen in deze ontheffing,

- I. aan de Technische Universiteit Eindhoven, Groene Loper 3, 5612 AE, Eindhoven, de gevraagde ontheffing te verlenen op grond van artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming, van de bepalingen als bedoeld in:
 - artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wet natuurbescherming, voor de:
 - **gewone dwergvleermuis** (*Pipistrellus pipistrellus*);voor de periode tot en met 1 juni 2025;
- II. dat de beschrijving van de activiteiten in de aanvraag, voor zover deze betrekking heeft op de soorten als bedoeld onder I, deel uitmaken van deze ontheffing;
- III. aan dit besluit voorschriften te verbinden die zijn opgenomen onder onderdeel 'voorschriften', en ook dat de volgende delen van de aanvraag onderdeel uitmaken van de deze ontheffing:
 - Resultaten onderzoek vleermuizen (Staro Natuur en Buitengebied B.V., projectnummer: P22-0097, datum: 10 oktober 2022), hierna: nader soortenonderzoek
 - Projectplan ontheffingsaanvraag Wet natuurbescherming Het Eeuwsel 6 Connector gebouw TUE (Staro Natuur en Buitengebied B.V., projectnummer: 20220299, datum: december 2022), hierna: activiteitenplan
 - Aanvullingen van 11 juli 2023
 - Bijlage 1: overzichtstekening van de planlocatie
 - Bijlage 2: locatie(s) van de mitigerende maatregelen
 - Bijlage 3: meldingsformulier start werkzaamheden (zie voorschrift 1)
- IV. ten aanzien van de op 3 augustus 2020 afgegeven ontheffing (Z/106074-211479) ingevolge artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming voor de sloop van de gebouwen behorende bij Paviljoen en Paviljoen NP van de TU Eindhoven:
 - in te stemmen met het wijzigen van de locatie van de twee in stand te houden permanente voorzieningen aan Het Eeuwsel 6 te Eindhoven (zoals genoemd in paragraaf 2.6), namelijk:
 - De twee permanente kraamkasten van het type VK SK 01 met de functie zomer- en paarverblijfplaats aan Het Eeuwsel 6 te Eindhoven worden vóór de sloop verwijderd;
 - Ter vervanging van de twee permanente kraamkasten van het type VK SK 01 met de functie zomer- en paarverblijfplaats aan Het Eeuwsel 6 te Eindhoven is een paalkast geplaatst in de omgeving van het Connector gebouw aan Het Eeuwsel 6.

- Aanvullende voorschriften te verbinden aan de ontheffing van 3 augustus 2020 (Z/106074-211479) die zijn opgenomen onder onderdeel 'voorschriften';
- Voorschrift 3 van de verleende ontheffing aan te vullen, namelijk 'Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van de aan dit besluit verbonden voorschriften en de aanvullende gegevens die aan dit wijzigingsverzoek ten grondslag liggen;
- voorschrift 5 van de verleende ontheffing aan te vullen, namelijk 'De in voorschrift 3 genoemde (rechts)personen dienen op de hoogte te zijn van de inhoud en het doel van de ontheffing en het wijzigingsverzoek en de daaraan verbonden voorschriften;
- de ontheffing voor het overige ongewijzigd te laten.

Rechtsmiddelen

Bezwaar

Is dit besluit aan u gericht en bent u het er niet mee eens, dan kunt u een bezwaarschrift indienen. Is het besluit niet rechtstreeks aan u gericht en bent u het er niet mee eens, dan kunt u alleen een bezwaarschrift indienen als het besluit directe gevolgen voor u heeft. Verstuur uw bezwaarschrift binnen 6 weken na de verzenddatum van het besluit.

U kunt uw bezwaarschrift op 2 manieren indienen:

- **Digitaal.** Op www.brabant.nl/bezwaar vindt u de link 'Bezwaar indienen'. U heeft hiervoor een digitale handtekening (DigiD of eHerkenning) nodig.
- **Per post.** Stuur uw bezwaarschrift naar:
Het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant
Secretariaat van de hoor- en adviescommissie
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

In het bezwaarschrift zet u:

- uw naam en adres;
- de datum, het kenmerk en een omschrijving van het besluit waarmee u het niet eens bent;
- de reden waarom u het niet eens bent met ons besluit;
- de datum van uw bezwaarschrift en uw handtekening;
- maakt u namens iemand anders bezwaar? Stuur dan een machtiging mee.

Voeg ook een kopie toe van het besluit waarmee u het niet eens bent. Op deze manier kunnen wij uw bezwaarschrift beter in behandeling nemen.

Kunt u ons ook uw telefoonnummer en e-mailadres geven? Zo kunnen wij samen met u de beste aanpak van de behandeling van uw bezwaar bespreken.

U kunt het secretariaat van de hoor- en adviescommissie bereiken via telefoonnummer (073) 680 83 04, faxnummer (073) 680 76 80 en e-mailadres bezwaar@brabant.nl.

Aan het indienen van een bezwaar zijn geen kosten verbonden.

Voorlopige voorziening

Als u een bezwaarschrift indient, dan heeft dit geen schorsende werking. Dat betekent dat het besluit geldt zolang uw bezwaarschrift in behandeling is. Het kan zijn dat u dit niet wilt. Bijvoorbeeld omdat het besluit onherstelbare gevolgen voor u heeft. U kunt gelijktijdig met of na het indienen van een bezwaarschrift een verzoek om een voorlopige voorziening vragen bij de Rechtbank Oost-Brabant, sector Bestuursrecht, Postbus 90125, 5200 MA 's-Hertogenbosch.

Er zijn kosten verbonden aan het vragen om een voorlopige voorziening (griffierecht).

U kunt ook digitaal verzoeken om een voorlopige voorziening. Zie daarvoor: rechtspraak.nl/bestuursrecht.

INHOUDSOPGAVE

Besluit.....	2
Voorschriften.....	6
Procedurele overwegingen	9
Inhoudelijke overwegingen.....	10
1. Wettelijk kader - Wet natuurbescherming	10
1.1 <i>Beschermingsregimes</i>	10
1.2 <i>Interim omgevingsverordening Noord-Brabant</i>	10
2. Toetsing effecten ruimtelijke ingreep	11
2.1 <i>Aangevraagde activiteiten</i>	11
2.2 <i>Onderzoek soorten</i>	11
2.3 <i>Mogelijke effecten op beschermde soorten</i>	11
2.4 <i>Alternatievenafweging</i>	11
2.5 <i>Belang van de aanvraag</i>	12
2.6 <i>Mitigerende maatregelen en staat van instandhouding</i>	13
2.7 <i>Overwegingen wijziging ontheffing van 3 augustus 2020 (Z/106074-211479)</i>	15
3. Conclusie	16
Bijlage 1. Overzichtstekening van de planlocatie.....	17
Bijlage 2. Locatie van de mitigerende maatregelen.....	18
Bijlage 3. Meldingsformulier start handelingen beschermde soorten	19

VOORSCHRIFTEN

Algemene voorschriften

1. De ontheffinghouder dient, zodra de datum waarop de werkzaamheden aanvangen bekend is, doch uiterlijk drie werkdagen voor aanvang van de activiteiten, het bijgevoegde meldingsformulier volledig in te vullen en naar ons op te sturen. Met werkzaamheden en/of activiteiten worden alle handelingen bedoeld die invloed hebben op de beschermde soorten, zoals ongeschikt maken van de verblijfplaatsen.
2. De ontheffinghouder dient onmiddellijk contact met ons op te nemen via info@odbn.nl indien bij het uitvoeren van de activiteiten andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen, of andere handelingen als bedoeld in onderdeel I en II van het besluit noodzakelijk zijn.
3. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder of haar rechtsopvolgers blijven daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van de aan deze ontheffing verbonden voorschriften.
4. Deze genoemde (rechts-)personen dienen op de hoogte te zijn van de inhoud en het doel van deze ontheffing en de daaraan verbonden voorschriften, zodanig dat zij daar ook invulling en uitvoering aan kunnen geven.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een (digitaal) afschrift van deze ontheffing op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op eerste verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouder of opsporingsambtenaar.
6. De ontheffinghouder dient, met inachtneming van de hier genoemde voorschriften, de mitigerende maatregelen uit te voeren zoals beschreven in de aanvraag en het activiteitenplan (hoofdstuk 7) en de aanvullende gegevens van 11 juli 2023.
7. De activiteiten en hier genoemde voorschriften dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige¹ (hierna: de ecooloog) op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing is verleend.
8. Alle handelingen en bevindingen dienen door de ecooloog te worden bijgehouden in een logboek. Met handelingen worden alle handelingen bedoeld die invloed hebben op de beschermde soorten, zoals ongeschikt maken en het plaatsen van de tijdelijke en permanente voorzieningen. Ook dienen er duidelijke foto's van de werkzaamheden en de geplaatste voorzieningen te worden opgenomen in het logboek. Dit logboek dient op verzoek van een toezichthouder direct te worden overhandigd.
9. De ontheffinghouder dient een ecologisch werkprotocol op te stellen op basis van de aanvraag en de hier genoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de initiatieflocatie, dienen, voorafgaand aan het uitvoeren van de werkzaamheden, van de inhoud van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden en dienen dit aantoonbaar na te leven.
Dit ecologisch werkprotocol dient ter informatie aan ons te worden toegezonden, uiterlijk drie werkdagen voor de start van de werkzaamheden, via info@odbn.nl, onder vermelding van het zaaknummer.

¹ Wat wij hieronder verstaan staat in de toelichting op het aanvraagformulier:
https://www.brabant.nl/applicaties/producten/beschermde_dieren_en_planten_6553

Specifieke voorschriften gebonden aan de ontheffing

Ongeschikt maken en controlerende:

10. Ongeschikt maken/het verwijderen van voorzieningen moet buiten de kwetsbare periode uitgevoerd worden (zoals beschreven in figuur 14 van het kennisdocument Gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017). Voor vleermuizen betekent dit dat er ongeschikt gemaakt dient te worden in de actieve periode (globaal van 1 april tot half oktober).
11. Er mag pas ongeschikt gemaakt worden nadat is voldaan aan de gewenningsperiode van de vervangende verblijfplaatsen. Deze gewenningsperiode staat weergegeven in de Kennisdocumenten (BIJ12) van de betreffende soorten.
12. Minimaal om de twee meter dient een exclusion voorziening geplaatst te worden.
13. Wanneer een opening direct permanent wordt afgesloten, dient gecontroleerd te worden dat vleermuizen via een exclusion voorziening de verblijfplaats kunnen verlaten. Wanneer dit niet zeker is, dient de opening te worden afgesloten middels een exclusion voorziening. In het ecologisch werkprotocol moet worden vastgelegd op welke wijze gecontroleerd wordt of een verblijfplaats ook via een andere uitvliegopening te verlaten is.
14. Bij het ongeschikt maken mag geen opschuimend en uithardend (vul)schuim (PUR) gebruikt worden. Uithardend (vul)schuim mag alleen gebruikt worden nadat de bebouwing al ongeschikt is gemaakt, er een controlerende heeft plaatsgevonden conform het voorschrift over de controlerende én er is vastgesteld dat er geen vleermuizen meer aanwezig zijn.
15. Op het moment van ongeschikt maken en de drie daaropvolgende nachten moeten de weersomstandigheden tijdens de eerste 2 uur na zonsondergang overeenkomen met de eisen die het vleermuisprotocol 2021 stelt voor de weersomstandigheden tijdens het onderzoek doen naar zomerverblijfplaatsen.
16. De controlerende dient plaats te vinden conform de eisen die het geldende vleermuisprotocol stelt aan het onderzoek naar zomerverblijfplaatsen. Concreet gaat het om de start- en eindtijd, onderzoeksperiode, minimale temperatuur en maximale windkracht.
17. Tijdens de gehele controlerende moet het droog zijn.

Tijdens de werkzaamheden:

18. Indien tijdens de werkzaamheden (niet zijnde ongeschikt maken) toch vleermuizen worden aangetroffen, dient het werk direct stopgezet te worden. Vervolgens dient de ecooloog geraadpleegd te worden om een plan op te stellen hoe hiermee wordt omgegaan. De werkzaamheden mogen pas hervat worden als de gewone dwergvleermuis en of ruige dwergvleermuis vanuit zichzelf uit het gebouw verdwenen is. In het logboek dient te worden vastgelegd hoe er wordt omgegaan met de aanwezige soort.

Specifieke aanvullende voorschriften gebonden aan de ontheffing van 3 augustus 2020 (Z/106074)

19. Ter compensatie van de twee permanente kraamkasten van het type VK SK 01 dienen minimaal twee kasten van hetzelfde of een vergelijkbaar type met minimaal dezelfde afmetingen aan een gebouw gerealiseerd te worden binnen een straal van 200 meter van Het Eersel 6. De kasten dienen op verschillende windrichtingen te worden gerealiseerd (tenminste 1 kast op een zuidgevel) en het materiaal waarvan de voorziening is gemaakt moet duurzaam zijn. De vervangende voorzieningen dienen te voldoen aan de voorwaarden zoals beschreven in paragraaf 3.2 van het kennisdocument Gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017). De nieuwe locaties, datum van het ophangen, inclusief foto's, van de twee nieuwe kasten dienen te worden vastgelegd in het logboek.
20. De twee kraamkasten aan het connectorgebouw mogen pas verwijderd worden wanneer de gewenningsperiodes van de twee alternatieve vergelijkbare kasten conform de betreffende Kennisdocumenten en aangetroffen functies doorlopen zijn.
21. De 12 kleine vleermuis kasten aan Het Eeuwsel 6 die als tijdelijke alternatieve zomer-/paarvoorzieningen zijn geplaatst mogen verwijderd worden op het moment dat de permanente voorzieningen gerealiseerd en beschikbaar zijn, waarbij rekening dient te

worden gehouden met de gewenningsperiodes conform de betreffende Kennisdocumenten en aangetroffen functies.

22. Het verwijderen van de kasten dient onder ecologische begeleiding te worden uitgevoerd.
23. Het verwijderen van de kasten vindt plaats buiten de meest kwetsbare periodes – dit is voor vleermuizen de winterperiode (15 oktober tot 1 april).
24. Voor het verwijderen van de kasten dient gecontroleerd te worden of de voorziening ‘leeg’ is. De kasten mogen alleen verwijderd worden op het moment dat er geen vleermuis aanwezig is in de kast.
25. De 12 tijdelijke kleine kasten dienen binnen de ontheffingsperiode van Z/106074-211479 verwijderd te worden. Indien dit niet het geval is, is vleermuisonderzoek benodigd om te beoordelen of de kast gebruikt wordt als verblijfplaats. Indien de kast in gebruik is als verblijfplaats en deze ontheffing is verlopen, dient een nieuwe ontheffing te worden aangevraagd voor het verwijderen van de verblijfplaats.

PROCEDURELE OVERWEGINGEN

Aanvraag

Op 9 december 2022 hebben wij van Technische Universiteit Eindhoven een aanvraag voor een ontheffing ingevolge artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb) ontvangen. De aanvraag is op 11 juli 2023 aangevuld.

Een uitgebreide projectomschrijving is opgenomen in de aanvraag en het activiteitenplan. De aanvraag is geregistreerd onder nummer Z/187788.

Gedragscode

Er wordt geen gebruik gemaakt van een gedragscode.

Bevoegd gezag

Omdat de activiteit wordt verricht in de provincie Noord-Brabant zijn Gedeputeerde Staten (verder: GS) op grond van artikel 1.3 van de Wnb bevoegd om op de aanvraag te beslissen. Als dit aan de orde is betrekken wij tevens de gevolgen van de activiteit voor de soorten buiten onze provinciegrens bij ons besluit.

Reguliere voorbereidingsprocedure

In deze procedure wordt de reguliere voorbereidingsprocedure overeenkomstig het bepaalde in hoofdstuk 4 van de Algemene wet bestuursrecht toegepast.

Ontvankelijkheid

Voor de aspecten van de aanvraag waarvoor een ontheffing vanuit de Wnb is vereist hebben wij beoordeeld of de aanvraag volledig is en voldoende gegevens bevat. Wij zijn van oordeel dat de aanvraag voldoende informatie bevat voor een goede beoordeling van die aspecten waarvoor een ontheffing is gevraagd.

Crisis- en herstelwet (Chw)

Omdat TU-e Science Park Studentenhuisvesting een project betreft krachtens afdeling 3.1 van de Wet ruimtelijke ordening of een omgevingsvergunning waarbij met toepassing van artikel 2.12, eerste lid, onder a, onder 3°, van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van het bestemmingsplan, het inpassingsplan of de beheersverordening wordt afgeweken, ten behoeve van de bouw van meer dan 11 woningen in een aaneengesloten gebied of de herstructurering van woon- en werkgebieden, is op grond van artikel 1.1, eerste lid, onder a, in samenhang met categorie 3.1 van bijlage I van de Crisis- en herstelwet, deze wet van toepassing

Overige regelgeving

Bij de beoordeling van deze aanvraag zijn andere aspecten dan gerelateerd aan soortenbescherming op grond van de Wnb en de daarbij behorende regelgeving niet betrokken. Een toestemming op basis van andere wet- en regelgeving kan daarom aan de orde zijn, onder andere voor ruimtelijke ordening of bouwen.

INHOUDELIJKE OVERWEGINGEN

1. Wettelijk kader - Wet natuurbescherming

1.1 Beschermingsregimes

Op basis van de Wet natuurbescherming zijn er drie beschermingsregimes. Het eerste regime geldt voor vogels op grond van de Vogelrichtlijn. Artikelen 3.1, 3.2 en 3.4 van de Wnb hebben betrekking op verschillende verbodsbepalingen voor vogelsoorten, waarvoor GS ontheffing kunnen verlenen. Artikelen 3.3 en 3.4 geven de voorwaarden voor het kunnen verlenen van de ontheffing.

Het tweede beschermingsregime geldt voor planten en dieren op basis van de Habitatrichtlijn en de Verdragen van Bern en Bonn. Artikelen 3.5 en 3.6 van de Wnb hebben betrekking op verschillende verbodsbepalingen voor deze plant- en diersoorten, waarvoor GS ontheffing kunnen verlenen. De artikelen 3.8 en 3.9 geven de voorwaarden voor het kunnen verlenen van een ontheffing.

Het derde regime beschrijft de bepalingen voor andere (nationaal beschermde) soorten. Artikel 3.10 van de Wnb heeft betrekking op verschillende verbodsbepalingen voor deze plant- en diersoorten en geeft de voorwaarden waaronder GS ontheffing kunnen verlenen.

Voor alle soorten geldt in alle gevallen de algemene zorgplicht (artikel 1.11 van de Wnb). Het gaat dan zowel om beschermd als onbeschermd dier- en plantensoorten. De zorgplicht geldt ongeacht of er een vrijstelling geldt of een ontheffing is verleend. Hierin wordt bepaald dat eenieder zoveel als redelijkerwijs mogelijk is, schade aan deze soorten dient te voorkomen.

In artikel 5.4 van de Wnb zijn gronden opgenomen waarop een verleende ontheffing kan worden ingetrokken of gewijzigd. De ontheffing kan in elk geval worden ingetrokken als blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.

1.2 Interim omgevingsverordening Noord-Brabant

Provinciale Staten hebben ten aanzien van soortbescherming aanvullende kaders vastgesteld. Deze zijn neergelegd in paragraaf 2.6.1 van de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant. Voor bepaalde soorten en handelingen zijn vrijstellingen opgenomen.

2. Toetsing effecten ruimtelijke ingreep

2.1 Aangevraagde activiteiten

De aangevraagde activiteit betreft de sloop van het Connector gebouw van de Technische Universiteit Eindhoven aan Het Eeuwsel 6, 5612 AZ te Eindhoven. Het zuidelijke gedeelte van de bebouwing wordt in 2023 gesloopt. Ter hoogte van dit gesloopte zuidelijke deel zal een waterpartij aangelegd worden die benodigd is voor de afvoer van hemelwater voor de realisatie van 725 studentenwoningen in de directe omgeving van het connectorgebouw. In het kader van dit planvoornemen dienen ook enkele bomen gekapt te worden. In 2024 zal vervolgens ook het noordelijke gedeelte van het Connector gebouw gesloopt worden. Ter hoogte van dit gesloopte noordelijke gedeelte wordt mogelijk een bovengrondse fietsenstalling gerealiseerd, echter is dit nog niet definitief. Een uitgebreide omschrijving van de activiteiten is opgenomen in het activiteitenplan.

2.2 Onderzoek soorten

Het uitgevoerde onderzoek naar beschermde soorten is beschreven in de bij aanvraag gevoegde rapportage nader soortenonderzoek en in hoofdstuk 4 van het activiteitenplan en de aanvullingen van 11 juli 2023.

In 2022 heeft een quickscan naar beschermde soorten plaatsgevonden. Het nader onderzoek naar de gewone dwergvleermuis heeft plaatsgevonden in 2022, op basis van het Vleermuisprotocol (2021).

2.3 Mogelijke effecten op beschermde soorten

In het gebouw in het plangebied is een paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Verder zijn er zes zomerverblijfplaatsen aangetroffen die elk werden gebruikt door maximaal twee gewone dwergvleermuizen.

4 van de 6 zomerverblijfplaatsen bevinden zich in de tijdelijke alternatieve voorzieningen die werden gerealiseerd in het kader van het ontheffingstraject met het kenmerk Z/106074-211479. Gezien de permanente alternatieve voorzieningen voor deze 4 zomerverblijfplaatsen reeds gerealiseerd zijn kunnen de vleermuizen hier weer gebruik van maken en wordt door het nemen van maatregelen geen negatief effect op deze verblijfplaatsen verwacht.

2 van de 6 zomerverblijfplaatsen bevinden zich in de twee permanente alternatieve voorzieningen (type VK SK 01) die werden gerealiseerd in het kader van het ontheffingstraject met het kenmerk Z/106074-211479. Door de voorgenomen sloopwerkzaamheden worden deze twee zomerverblijfplaatsen verwijderd/vernietigd.

De aanvrager geeft aan dat door het uitvoeren van de activiteiten:

- 1 paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis;
- 2 zomerverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis;

worden beschadigd of vernield en vleermuizen worden verstoord.

Dit is een overtreding van de bepalingen zoals bedoeld in artikel 3.5, tweede en vierde lid, van de Wnb.

2.4 Alternatievenafweging

Het is niet mogelijk om het gebouw te behouden, omdat het plaats moet maken voor een waterpartij die noodzakelijk is als waterretentie voor de nieuw te realiseren studentenhuysvesting. Via de langgerekte waterpartij ten noorden van de Lismortel en langszij Het Eeuwsel vindt noodafwatering

op de Dommel plaats. Bij het gefaseerd uitvoeren van de waterpartij ontstaan er veiligheid issues inzake uitvoering, bereikbaarheid door hulpdiensten en toegankelijkheid door bewoners van de westelijke woontoren. Er is geen goede alternatieve locatie beschikbaar voor de waterretentie.

Er is overwogen om alleen het noordelijke gedeelte van het gebouw te handhaven waar de paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aanwezig is. Het is niet mogelijk het noordelijke gedeelte van het gebouw te behouden. Technische installaties worden ontkoppeld bij sloop van het zuidelijke gedeelte. Dit wordt opgevangen met tijdelijke installaties/aanpassingen. Na de sloop van het zuidelijk deel zal het noordelijk deel niet veel langer kunnen blijven functioneren gezien het einde van de levensduur van het gebouw. Daarnaast is er een kleine hoeveelheid asbest in het connector gebouw aanwezig. Vanwege de veiligheid van de toekomstige bewoners is het niet wenselijk een half gesloopt gebouw met asbest zo dicht bij woonruimtes te laten staan.

De werkzaamheden worden uitgevoerd met inachtneming van de kwetsbare periode van de vleermuizen. Daarmee is de planning van de werkzaamheden geoptimaliseerd voor de aanwezige beschermde soorten. Het uitvoeren van de werkzaamheden op een ander moment heeft geen meerwaarde voor vleermuizen.

Gezien het bovenstaande is ons gebleken dat er geen redelijke alternatieven mogelijk zijn, die zouden leiden tot een kwalitatief gelijkwaardig resultaat. De alternatievenafweging is hiermee dan ook voldoende onderbouwd.

2.5 Belang van de aanvraag

De ontheffing is gevraagd op grond van het belang 'de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten' zoals genoemd in artikel 3.8, vijfde lid, onder b, van de Wnb.

Door de groeiende studentenaantallen en de grote krapte op de woningmarkt, is er een flink toegenomen behoefte aan extra woonruimte voor studenten. Daarom is in 2022 gestart met de realisatie van twee woontorens en een studentendorp. In de toren aan de westkant komen 278 studentenwoningen, de oostelijke toren bestaat uit 371 studentenwoningen. Tevens wordt er een studentendorp gerealiseerd t.b.v. 76 studentenwoningen. Beide torens zijn ongeveer 50 meter hoog (16 woonlagen).

Extreme regen en onweersbuien, hittegolven en droogte komen steeds vaker voor. In het Klimaatplan 2016-2020 is de ambitie opgenomen dat de gemeente Eindhoven in 2020 klimaatrobuust handelt en dat de gehele stad in 2050 klimaatrobuust is. De aanleg van de waterretentie in het kader van de ontwikkeling studentenhuysvesting is nodig om te voldoen aan het gemeentelijke beleid voor klimaatadaptatie waaronder waterberging. Uit de Rekentool Water van de Gemeente Eindhoven komt naar voren dat er voor het planvoornemen een bergingsopgave van 176,6 m³ nodig is. Met de aanleg van de waterpartij wordt hierin voorzien en wordt een bijdrage geleverd aan het ontlasten van het rioolstelsel bij piekbuien met als gevolg het beperken van wateroverlast.

Verder is er in het te slopen gebouw een kleine hoeveelheid asbest aanwezig van risicoklasse 1 en 2. De aanwezigheid van asbest kan een potentieel gezondheidsrisico vormen en sloop biedt de kans dit op een veilige manier te verwijderen.

Gelet op de naar voren gebrachte omstandigheden zijn wij van oordeel dat het belang voldoende onderbouwd is om de ontheffing te kunnen verlenen.

2.6 Mitigerende maatregelen en staat van instandhouding

In het activiteitenplan (hoofdstuk 3 en 7) en de aanvullende gegevens van 11 juli 2023 is beschreven welke maatregelen worden genomen om de effecten voor gewone dwergvleermuis zoveel mogelijk te voorkomen. In grote lijnen gaat het om de volgende maatregelen:

Tijdelijke en permanente alternatieve voorzieningen:

- In januari 2023 is 1 paalkast van het type Coco (Faunus Nature Creations) gerealiseerd als alternatieve voorziening voor de paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis in het Connectorgebouw.
- In januari 2023 is 1 paalkast van het type Coco (Faunus Nature Creations) gerealiseerd als alternatieve voorziening voor de twee zomerverblijfplaatsen die zich in de twee kraamkasten op het Connectorgebouw bevinden:
- De tijdelijke alternatieve voorzieningen zullen ook in de permanente situatie gehandhaafd worden.

Ongeschikt maken en controlerende:

- Het ongeschikt maken van het zuidelijke gedeelte van het gebouw zal plaatsvinden vóór de overwinteringsperiode. Uiterlijk in week 40 van 2023 zal het zuidelijke gedeelte van het Connectorgebouw ontmoedigd worden.
- Het ongeschikt maken van het noordelijke gedeelte van het gebouw zal plaatsvinden in 2024. Dit gedeelte wordt vóór aanvang van de sloop, in de actieve periode van de vleermuizen, ontmoedigd. Dit gedeelte kan tot die tijd gebruikt worden als verblijfplaats voor vleermuizen.
- De openingen in het gebouw worden ontmoedigd doormiddel van exclusion tubes/flaps.
- De kasten worden bij afwezigheid van vleermuizen weggehaald. In de kasten met vleermuizen wordt een exclusion tube geplaatst waardoor vleermuizen de kasten kunnen verlaten.
- De overige ruimte wordt dichtgezet met vulschuim.
- 3-5 dagen na de ontmoediging zal bij een minimale temperatuur van 10 °C worden onderzocht of de ontmoediging heeft gewerkt en geen vleermuizen in- of uitvliegen. Mochten vleermuizen nog verblijven in het gebouw en/of kasten dan wordt de ontmoediging gecontroleerd, aangepast en zal opnieuw een controlerende plaatsvinden. Dit totdat de ontmoediging werkt.
- De sloop gaat van start zodra het gebouw en kasten natuurvrij zijn verklaard.

De locaties van de voorzieningen zijn weergegeven in bijlage 2.

Er zijn 3 kasten van het type VK MP 09 (Vivara Pro) aan de vleermuistoren (gerealiseerd in het kader van het ontheffingstraject met kenmerk Z/106074-211479) opgehangen ter compensatie van de 12 kleine kasten die ook aan het Connectorgebouw hangen. De kasten werden op de noord- west- en zuidzijde van de toren gehangen. Wij beoordelen de 3 geplaatste kasten als een toevoeging op de vleermuistoren om de kans op ontdekken en ingebruikname door een kraamkolonie te vergroten. Wij zien deze 3 kasten niet als op zichzelf staande alternatieve voorzieningen. Gezien de alternatieve permanente voorzieningen ter vervanging van de 12 kasten reeds gerealiseerd zijn en de gewenningsperiode van deze voorzieningen doorlopen is, is er geen mitigatieplicht voor de 12 tijdelijke alternatieve voorzieningen noodzakelijk. Zodoende zijn de 3 kasten van het type VK MP 09 (Vivara Pro) aan de vleermuistoren niet in de beoordeling meegenomen. Indien de kasten niet permanent worden gehandhaafd dienen de 12 kasten, in het actieve seizoen, buiten de kwetsbare perioden, binnen de ontheffingsperioden (van Z/106074-211479), onder begeleiding van een ecologisch deskundige en wanneer de voorziening leeg is verwijderd te worden.

De voorgestelde maatregelen zijn in grote lijnen voldoende. Wij nemen ter borging van/in aanvulling op deze maatregelen extra voorschriften op. Het betreft de volgende aanvullende mitigerende maatregelen:

Ongeschikt maken en controleronde:

- Ongeschikt maken/het verwijderen van voorzieningen moet buiten de kwetsbare periode uitgevoerd worden (zoals beschreven in figuur 14 van het kennisdocument Gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017). Voor vleermuizen betekent dit dat er ongeschikt gemaakt dient te worden in de actieve periode (globaal van 1 april tot half oktober). Dit voorschrift wordt opgenomen omdat aangegeven is dat dit in week 40 plaatsvindt maar dit op het moment van verlenen niet meer haalbaar is.
- Er mag pas ongeschikt gemaakt worden nadat is voldaan aan de gewenningsperiode van de vervangende verblijfplaatsen. Deze gewenningsperiode staat weergegeven in de Kennisdocumenten (BIJ12) van de betreffende soorten. Dit voorschrift wordt opgenomen zodat de dieren de tijd hebben om de alternatieve verblijfplaatsen kunnen ontdekken en in gebruik kunnen nemen voordat de huidige verblijfplaatsen ongeschikt raken.
- Minimaal om de twee meter dient een exclusion voorziening geplaatst te worden. Dit voorschrift wordt opgenomen omdat vleermuizen kunnen worden opgesloten in de verblijfplaats en daardoor gedood worden als er geen andere uitvliegopeningen meer beschikbaar zijn.
- Wanneer een opening direct permanent wordt afgesloten, dient gecontroleerd te worden dat vleermuizen via een exclusion voorziening de verblijfplaats kunnen verlaten. Wanneer dit niet zeker is, dient de opening te worden afgesloten middels een exclusion voorziening. In het ecologisch werkprotocol moet worden vastgelegd op welke wijze gecontroleerd wordt of een verblijfplaats ook via een andere uitvliegopening te verlaten is. Dit voorschrift wordt opgenomen om te voorkomen dat vleermuizen in de bebouwing opgesloten raken.
- Bij het ongeschikt maken mag geen opschuimend en uithardend (vul)schuim (PUR) gebruikt worden. Uithardend (vul)schuim mag alleen gebruikt worden nadat de bebouwing al ongeschikt is gemaakt, er een controleronde heeft plaatsgevonden conform het voorschrift over de controleronde én er is vastgesteld dat er geen vleermuizen meer aanwezig zijn. Dit voorschrift wordt opgenomen om te voorkomen dat vleermuizen vastkleven of verstrikt raken in het (vul)schuim of onverhoopt opgesloten worden.
- Op het moment van ongeschikt maken en de drie daaropvolgende nachten moeten de weersomstandigheden tijdens de eerste 2 uur na zonsondergang overeenkomen met de eisen die het vleermuisprotocol 2021 stelt voor de weersomstandigheden tijdens het onderzoek doen naar zomerverblijfplaatsen. Dit voorschrift wordt opgenomen om te borgen dat de vleermuizen daadwerkelijk zullen uitvliegen na het ongeschikt maken en om te borgen dat ze onder gunstige weersomstandigheden een andere verblijfplaats kunnen zoeken.
- De controleronde dient plaats te vinden conform de eisen die het geldende vleermuisprotocol stelt aan het onderzoek naar zomerverblijfplaatsen. Concreet gaat het om de start- en eindtijd, onderzoeksperiode, minimale temperatuur en maximale windkracht. Dit voorschrift wordt opgenomen om eventueel aanwezige vleermuizen niet te missen tijdens de controleronde.
- Tijdens de gehele controleronde moet het droog zijn. Dit voorschrift wordt opgenomen om eventueel aanwezige vleermuizen niet te missen tijdens de controleronde.

Tijdens de werkzaamheden:

- Indien tijdens de werkzaamheden (niet zijnde ongeschikt maken) toch vleermuizen worden aangetroffen, dient het werk direct stopgezet te worden. Vervolgens dient de ecooloog geraadpleegd te worden om een plan op te stellen hoe hiermee wordt omgegaan. De werkzaamheden mogen pas hervat worden als de gewone dwergvleermuis en/of ruige dwergvleermuis vanuit zichzelf uit het gebouw verdwenen is. In het logboek dient te worden vastgelegd hoe er wordt omgegaan met de aanwezige soort. Dit voorschrift wordt opgenomen om bij het onverwacht tegenkomen van een vleermuis negatieve effecten te voorkomen dan wel te beperken.

Door het nemen van mitigerende maatregelen en de inrichting van het gebied na afloop van de werkzaamheden komt de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis niet in het geding door het uitvoeren van de voorgenomen werkzaamheden.

2.7 Overwegingen wijziging ontheffing van 3 augustus 2020 (Z/106074-211479)

Wij hebben uw wijzigingsverzoek van de ontheffing met het kenmerk Z/106074-211479 beoordeeld en kunnen, met inachtneming van de verbonden voorschriften, instemmen met uw wijzigingsverzoek.

De twee vervangende kasten voor de twee kraamkasten die verwijderd worden zullen dezelfde eigenschappen hebben als de oorspronkelijke kasten waardoor de verwachting dat de kasten in gebruik worden genomen toeneemt. De vervangende voorzieningen zullen tijdig en binnen een straal van 200 meter van de kasten aan Het Eeuwsel en op een gebouw gerealiseerd worden zodat de vleermuizen de tijd krijgen om de vervangende voorzieningen te ontdekken en in gebruik te nemen. Eén van de twee kasten wordt op een zuidgevel van een gebouw gerealiseerd om een vergelijkbaar microklimaat te bieden als de situatie aan Het Eeuwsel 6. De andere kast wordt op een andere windrichting geplaatst om zo variatie aan microklimaat aan te bieden. Verder zullen de vervangende voorzieningen bestaan uit duurzaam materiaal waardoor de functie van de verblijfplaatsen op lange termijn gegarandeerd kan worden.

Specifieke voorschriften gebonden aan de ontheffing van 3 augustus 2020 (Z/106074-211479):

- Ter compensatie van de twee permanente kraamkasten van het type VK SK 01 dienen minimaal twee kasten van hetzelfde of een vergelijkbaar type met minimaal dezelfde afmetingen aan een gebouw gerealiseerd te worden binnen een straal van 200 meter van Het Eersel 6. De kasten dienen op verschillende windrichtingen te worden gerealiseerd (tenminste 1 kast op een zuidgevel) en het materiaal waarvan de voorziening is gemaakt moet duurzaam zijn. De vervangende voorzieningen dienen te voldoen aan de voorwaarden zoals beschreven in paragraaf 3.2 van het kennisdocument Gewone dwergvleermuis (BIJ12, 2017). De nieuwe locaties, datum van het ophangen, inclusief foto's, van de twee nieuwe kasten dienen te worden vastgelegd in het logboek. Dit voorschrift wordt opgenomen omdat in de afgegeven ontheffing (Z/106074-211479) staat: 'Als permanente voorzieningen zullen de twee kasten (type VK SK 01) aan het gebouw Het Eeuwsel in stand worden gehouden'. Daarnaast wordt dit voorschrift opgenomen om voldoende spreiding te garanderen en wordt dezelfde functie gewaarborgd als de twee kasten aan het Connector-gebouw moesten vervullen op grond van onze ontheffing van 3 augustus 2020 met kenmerk Z/106074-211479.
- De twee kraamkasten aan het connectorgebouw mogen pas verwijderd worden wanneer de gewenningsperiodes van de twee alternatieve vergelijkbare kasten conform de betreffende Kennisdocumenten en aangetroffen functies doorlopen zijn. Dit voorschrift wordt opgenomen om te zorgen dat vleermuizen voldoende tijd hebben om de alternatieve kasten te ontdekken en in gebruik te nemen.
- De 12 kleine vleermuiskasten aan Het Eeuwsel 6 die als tijdelijke alternatieve zomer-/paarvoorzieningen zijn geplaatst mogen verwijderd worden op het moment dat de permanente voorzieningen gerealiseerd en beschikbaar zijn, waarbij rekening dient te worden gehouden met de gewenningsperiodes conform de betreffende Kennisdocumenten en aangetroffen functies. Dit voorschrift wordt opgenomen om te voorkomen dat eventueel aanwezige vleermuizen in de kasten verstoord worden en/of gewond raken.
- Het verwijderen van de kasten dient onder ecologische begeleiding te worden uitgevoerd.
- Het verwijderen van de 12 kasten vindt plaats buiten de meest kwetsbare periodes - dit is voor vleermuizen de winterperiode (15 oktober tot 1 april).
- Voor het verwijderen van de kasten dient gecontroleerd te worden of de voorziening 'leeg' is. De kasten mogen alleen verwijderd worden op het moment dat er geen vleermuis aanwezig is in de kast.

- De 12 tijdelijke kasten dienen binnen de ontheffingsperiode van Z/106074-211479 verwijderd te worden. Indien dit niet het geval is, is vleermuisonderzoek benodigd om te beoordelen of de kast gebruikt wordt als verblijfplaats. Indien de kast in gebruik is als verblijfplaats en deze ontheffing is verlopen, dient een nieuwe ontheffing te worden aangevraagd voor het verwijderen van de verblijfplaats.

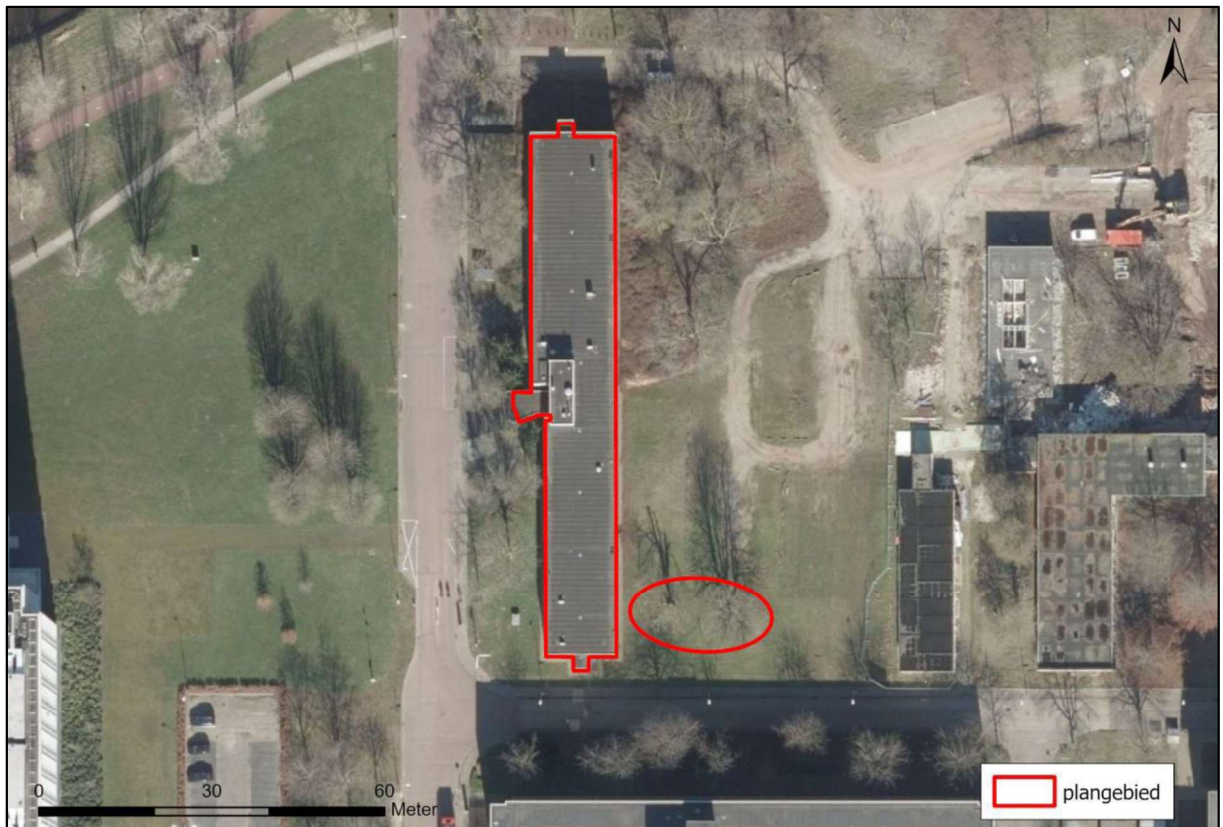
3. Conclusie

Gelet op het voorgaande verlenen wij gevraagde ontheffing. De ontheffing wordt slechts voor de in het besluit genoemde soorten en beschreven activiteiten verleend. Deze ontheffing geldt alleen voor de activiteiten die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.

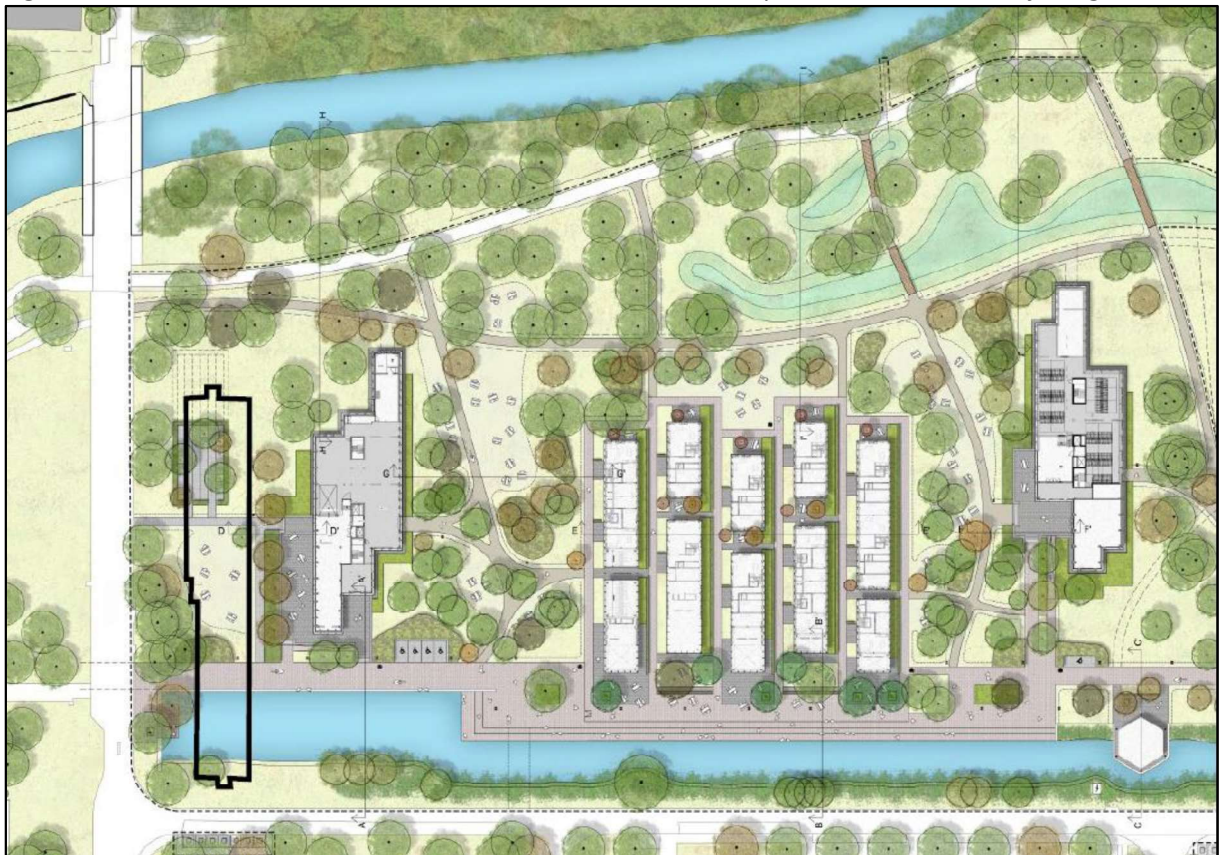
Daarnaast worden ten aanzien van de op 3 augustus 2020 afgegeven ontheffing (Z/106074-211479) de in paragraaf 2.6 benoemde maatregelen gewijzigd namelijk: de twee kraamkasten worden verhangen/gehangen naar een gebouw op een locatie binnen een straal van 200 meter van de huidige locatie van de kasten aan Het Eeuwsel 6.

Aan deze ontheffing en het wijzigingsverzoek zijn voorschriften verbonden.

BIJLAGE 1. OVERZICHTSTEKENING VAN DE PLANLOCATIE

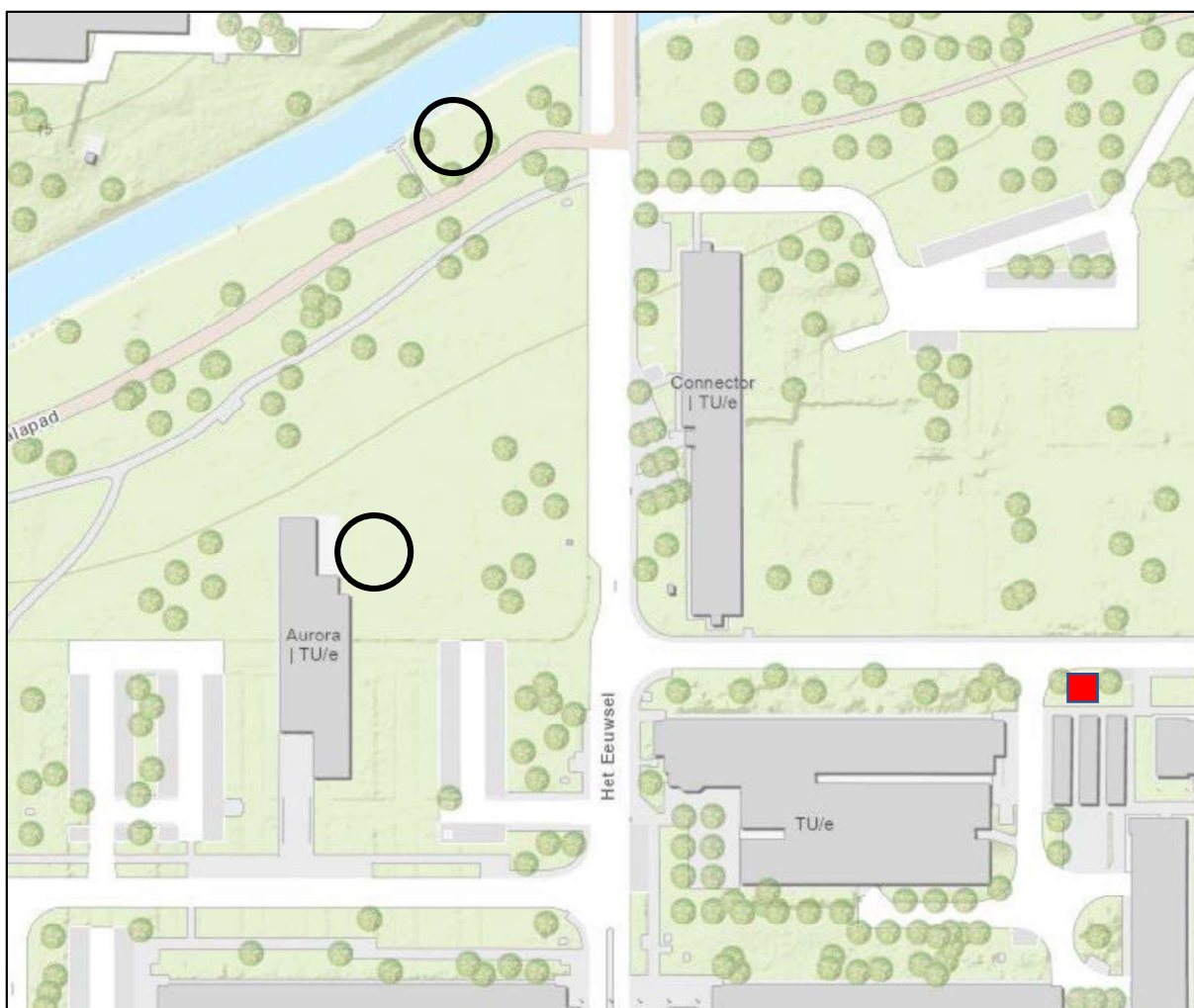

Figuur 1. Locatie Eeuwseel 6 te Eindhoven, De activiteiten vinden plaats binnen het omliggende gebied.

Figuur 2. Nieuwe situatie Locatie Eeuwseel 6 te Eindhoven (zwarte lijn is het Connector gebouw).

BIJLAGE 2. LOCATIE VAN DE MITIGERENDE MAATREGELEN

Figuur 3. Locatie van de paalkasten (zwarte cirkels) en locatie van de vloermuistoren en de kraamkasten (rode vierkant).

BIJLAGE 3. MELDINGSFORMULIER START HANDELINGEN BESCHERMDE SOORTEN**Meldingsformulier start handelingen ten aanzien van beschermde soorten**

Ontheffing Wet natuurbescherming, onderdeel beschermde soorten

Gegevens

Aanvraagnummer Z/187788

Naam initiatief Sloop Connector-gebouw Het Eeuwsel 6 (TU/e)

Ontheffingsperiode voor de periode tot en met 1 juni 2025

Ontheffinghouder Technische Universiteit Eindhoven

Naam aanvrager

Adres

PC-Woonplaats

Gegevens**werkzaamheden:**

Contactpersoon uitvoering werkzaamheden

Telefoonnummer (vast)

Telefoonnummer (mobiel)

Ecoloog betrokken bij uitvoering

Locatie(s) werkzaamheden

Datum gereedkomen compensatiemaatregelen

Datum start werkzaamheden

Overzicht planning werkzaamheden

.....

.....

.....

Dit formulier dient zodra de aanvang van de handelingen met betrekking tot beschermde soorten bekend is, doch uiterlijk drie werkdagen van tevoren, te worden bij de Omgevingsdienst Brabant Noord

RetouradresOmgevingsdienst Brabant Noord
Email: info@odbn.nl

KENNISGEVING WET NATUURBESCHERMING, Technische Universiteit Eindhoven, Het Eeuwsel 6, 5612 AZ te Eindhoven, Z/187788

Beschikking

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant maken bekend dat zij op 16 november 2023 een ontheffing ingevolge artikel 3.8, eerste lid, van de Wet natuurbescherming hebben verleend (kenmerk: Z/187788-351236) aan Technische Universiteit Eindhoven, Groene Loper 3, 5612 AE te Eindhoven voor sloopwerkzaamheden aan het Connector gebouw van de TU/e, de kap van bomen en de realisatie van een waterpartij en mogelijk een fietsenstalling aan Het Eeuwsel 6, 5612 AZ te Eindhoven. De ontheffing is geldig voor de periode tot en met 1 juni 2025.

Op dit besluit is afdeling 2 van hoofdstuk 1 van de Crisis- en herstelwet van toepassing.

De aanvraag, het besluit en de bijbehorende stukken liggen vanaf 20 november 2023 tot en met 2 januari 2024 6 weken **ter inzage** bij de Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN), telefoonnummer (088) 743 00 00. Het besluit is digitaal op te vragen via e-mail info@odbn.nl of te vinden op de website <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/> onder 'officiële bekendmakingen'.

Bezwaar

Is dit besluit aan u gericht en bent u het er niet mee eens, dan kunt u een bezwaarschrift indienen. Is het besluit niet rechtstreeks aan u gericht en bent u het er niet mee eens, dan kunt u alleen een bezwaarschrift indienen als het besluit directe gevolgen voor u heeft. Verstuur uw bezwaarschrift binnen 6 weken na de verzenddatum van het besluit.

U kunt uw bezwaarschrift op 2 manieren indienen:

- **Digitaal.** Op www.brabant.nl/bezwaar vindt u de link 'Bezwaar indienen'. U heeft hiervoor een digitale handtekening (DigiD of eHerkenning) nodig.
- **Per post.** Stuur uw bezwaarschrift naar:
Het college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant
Secretariaat van de hoor- en adviescommissie
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch

In het bezwaarschrift zet u:

- uw naam en adres;
- de datum, het kenmerk en een omschrijving van het besluit waarmee u het niet eens bent;
- de reden waarom u het niet eens bent met ons besluit;
- de datum van uw bezwaarschrift en uw handtekening;
- maakt u namens iemand anders bezwaar? Stuur dan een machtiging mee.

Voeg ook een kopie toe van het besluit waarmee u het niet eens bent. Op deze manier kunnen wij uw bezwaarschrift beter in behandeling nemen.

Kunt u ons ook uw telefoonnummer en e-mailadres geven? Zo kunnen wij samen met u de beste aanpak van de behandeling van uw bezwaar bespreken.

U kunt het secretariaat van de hoor- en adviescommissie bereiken via telefoonnummer (073) 680 83 04, faxnummer (073) 680 76 80 en e-mailadres bezwaar@brabant.nl.

Aan het indienen van een bezwaar zijn geen kosten verbonden.

Voorlopige voorziening

Als u een bezwaarschrift indient, dan heeft dit geen schorsende werking. Dat betekent dat het besluit geldt zolang uw bezwaarschrift in behandeling is. Het kan zijn dat u dit niet wilt. Bijvoorbeeld omdat het besluit onherstelbare gevolgen voor u heeft. U kunt gelijktijdig met of na het indienen van een bezwaarschrift een verzoek om een voorlopige voorziening vragen bij de Rechtbank Oost-Brabant, sector Bestuursrecht, Postbus 90125, 5200 MA 's-Hertogenbosch.

Er zijn kosten verbonden aan het vragen om een voorlopige voorziening (griffierecht).

U kunt ook digitaal verzoeken om een voorlopige voorziening. Zie daarvoor: rechtspraak.nl/bestuursrecht.

Aan deze procedure is het kenmerk Z/187788 gekoppeld. Wij verzoeken u bij correspondentie dit kenmerk te vermelden.

's-Hertogenbosch, november 2023